

พัฒนาการนามศัพท์ “ทนาย” ตั้งแต่สมัยอยุธยาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์

The Development of the Common Noun “Tha-nai” During the Ayutthaya and Rattanakosin Periods

ณัฐวรรณ ชังใจ¹/ สิริวรรณ นันทจันทูล²/ สุรีย์รัตน์ บำรุงสุข³

Nattawan Changjai / Siriwan Nantachantoon / Sureerat bumrungsuk

^{1, 2, 3} ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Department of Thai Language, Faculty of Humanities, Kasetsart University

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพัฒนาการนามศัพท์ “ทนาย” ตั้งแต่สมัยอยุธยาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ จากเอกสารร้อยแก้ว ประเภทสารคดีและพจนานุกรม ผลการวิจัยพบนามศัพท์ “ทนาย” ปรากฏในภาษาไทยจำนวน 6 คำ จำแนกเป็น 2 ด้านคือ ด้านคำและด้านความหมาย โดยด้านคำ แบ่งเป็น 2 สมัยได้แก่สมัยอยุธยา พบจำนวน 4 คำได้แก่ ทนาย ทนายคบ ทนายปิ่น ทนายเลือก และสมัยรัตนโกสินทร์ พบจำนวน 2 คำคือ ทนายเรือน ทนายความ ส่วนด้านความหมายพบนามศัพท์ “ทนาย” ที่มีการเปลี่ยนแปลงจำนวน 1 คำคือคำว่า ทนาย โดยปรากฏการเปลี่ยนแปลงในลักษณะความหมายกว้างออกในสมัยอยุธยา เดิมมีความหมายว่า เจ้าพนักงานหรือเจ้าหน้าที่ และผู้ใช้ขุนนาง ต่อมามีความหมายเพิ่มขึ้นในช่วงปลายสมัยอยุธยา คือ ตัวแทนของนาย และสมัยรัตนโกสินทร์ พบการเปลี่ยนแปลงความหมายในลักษณะย้ายที่โดยเปลี่ยนจากความหมายเดิมที่ปรากฏในสมัยอยุธยาไปมีความหมายว่า ผู้ว่าความแทน ซึ่งเป็นความหมายของคำว่า ทนายความ

คำสำคัญ: พัฒนาการ, นามศัพท์ “ทนาย”

Abstract

This research aims to present an analysis of the development of the common noun “tha-nai” during the Ayutthaya and Rattanakosin periods, as found in prose documents, including feature articles and dictionaries. The results of the study showed that the sources presented six words with the common noun “tha-nai”, which could be divided into two main features: word and meaning. At the word level, “tha-nai” appeared in the Ayutthaya period in four different words: tha-nai (a government official or an officer), tha-nai-khob (an officer in charge of the torch lighting), tha-nai-peun (an escort with firearms) and tha-nai-leuak (the king’s royal guard, largely recruited from potential boxers). There were two words found in the Rattanakosin period: tha-nai-reuen (a domestic worker) and tha-nai-khwam (a person who practices law and conducts cases in court). When considering its meaning, “tha-nai” changed in the two periods. The word had been used with its extended meaning over the Ayutthaya period to mention a public officer or an authority, as well as a nobleman’s servant. At the end of the Ayutthaya period, it had a broader meaning that referred to a representative of a lord. In the Rattanakosin period, the word was discovered to have with a change in meaning. Its altered meaning then referred to an officer who represented a person in the court, i.e., a lawyer.

Keywords: development, common noun “tha-nai”

บทนำ

นามศัพท์ “ทนาย” เป็นคำนามทั่วไปที่ใช้เรียก “คน” ประเภทหนึ่ง ในปัจจุบันมักพบเฉพาะภาษาพูด โดยใช้เป็นคำเรียกชื่อของทนายความอย่างสั้น เช่น วันนี้ทนายสาธิตไม่มาตามนัดเลยนะ หรือ หากคุณมีข้อสงสัย กรุณาพูดคุยผ่านทนายของฉันค่ะ เป็นต้น สอดคล้องกับความหมายของคำว่า ทนาย ที่ปรากฏในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ว่า “ผู้รับใช้, ผู้แทนนาย, (ใช้แก่ผู้มีอำนาจ); คำเรียกทนายความอย่างสั้นๆ” (The Royal Institute, 2013: 450) โดยพบข้อสังเกตจากคำนิยามที่ปรากฏในพจนานุกรมดังกล่าวนี้คือ การไม่พบความหมายว่า ผู้รับใช้และผู้แทนนาย ในเอกสารสมัยรัตนโกสินทร์ยุคปัจจุบัน แต่พบการอธิบายความหมายในพจนานุกรมฉบับ Caswell ซึ่ง

เป็นเอกสารที่ตีพิมพ์ในช่วงสมัยรัชกาลที่ 3 ว่า “ทะนายนั่นคือเป็นชื่อแห่งบ่าวขุนนางพวกหนึ่ง” (Caswell, 2001: 376) และอักขรานุสรณ์ฉบับที่ ซึ่งเป็นเอกสารที่ตีพิมพ์ในช่วงสมัยรัชกาลที่ 5 ว่า “ทะนายน, นายรอง, คนใช้ขุนนาง เป็นชื่อคนรับใช้พวกขุนนางนั้น เช่น พวกมหาดเล็กจ้าวต่างกรมนั้น” (Bradley, 1971: 290)

เมื่อพิจารณาความหมายของคำว่า ทนาย ที่ปรากฏในพจนานุกรมทั้งสามฉบับ และเอกสารสมัยรัตนโกสินทร์ ยุคปัจจุบัน พบข้อสังเกตคือ พจนานุกรมฉบับ Caswell และอักขรานุสรณ์อธิบายความหมายของคำว่า ทนาย ไปในทางเดียวกันคือ คนรับใช้ขุนนาง แต่ปัจจุบันพบความหมายเพื่อใช้เป็นคำเรียกทนายความ ซึ่งความต่างทางความหมายที่เกิดจากระยะเวลาที่ห่างสมัยกันย่อมสะท้อนลักษณะการเปลี่ยนแปลงภาษาขึ้น สอดคล้องกับ Kullavanijaya (2005: 373) กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงภาษา คือ ความต่างของภาษาเดียวกันที่ปรากฏต่างสมัยกัน ทั้งยังพบข้อสังเกตว่า คำว่า ทนาย ซึ่งหมายถึง คำที่ใช้เรียกทนายความนี้ มีความหมายที่ไม่สัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกับความหมายเดิม แต่ถ้ามองการพิจารณาจากรูปคำว่า ทนายความ ซึ่งเป็นรูปคำเดิมของคำว่า “ทนาย” ย่อมสะท้อนการเป็นคำประเภทย่อยของคำหลักคือคำว่า “ทนาย” ซึ่งอาจพบความสัมพันธ์กับความหมายเดิม ด้วยเหตุของการพบลักษณะการเปลี่ยนแปลงทางความหมายจากเอกสารที่ต่างสมัยกัน และความสอดคล้องของรูปคำที่ขึ้นต้นด้วย “ทนาย” ซึ่งส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางความหมายได้ เหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษานามศัพท์ “ทนาย” ว่ามีพัฒนาการด้านคำและความหมาย ตั้งแต่สมัยอยุธยาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ ว่ามีลักษณะใดบ้าง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาพัฒนาการของนามศัพท์ “ทนาย” ตั้งแต่สมัยอยุธยาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ในด้านคำและความหมาย

ข้อตกลงเบื้องต้นของการวิจัย

1. ตัวอย่างที่ปรากฏในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยอ้างอิงภายในขอบเขตเอกสารที่ศึกษาเท่านั้น กรณีอ้างอิงการไม่ปรากฏข้อมูลหมายถึงผู้วิจัยไม่พบข้อมูลที่ศึกษา แม้ว่าเรื่องนั้นอาจปรากฏในเอกสารอื่น ผู้วิจัยถือว่าอยู่นอกเหนือขอบเขตการวิจัย

2. งานวิจัยนี้กำหนดใช้สัญลักษณ์ ✓ แทนการปรากฏของข้อมูลและสัญลักษณ์ ✗ แทนการไม่ปรากฏข้อมูล → แทนการเปลี่ยนแปลงของข้อมูล ส่วนตารางและแผนภาพกำหนดใช้คำว่า “อยุธยา” แทนสมัยอยุธยา, “รับอิทธิพลต.ต.” แทนสมัยรัตนโกสินทร์ยุครับอิทธิพลตะวันตก, “หลัง 2475” แทนสมัยรัตนโกสินทร์ยุคหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง (พ.ศ. 2475 - 2537), “ปัจจุบัน” แทนสมัยรัตนโกสินทร์ยุคปัจจุบัน (พ.ศ. 2538-2558)

ขอบเขตของการวิจัย

งานวิจัยนี้ศึกษาพัฒนาการนามศัพท์ “ทนาย” ตั้งแต่สมัยอยุธยาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์มีขอบเขตของการวิจัยจำแนกเป็น 3 ด้านดังนี้

1. ด้านข้อมูล งานวิจัยนี้ศึกษาจากเอกสารร้อยแก้ว ประเภทสารคดี ได้แก่ จดหมายเหตุ พงสาวดาร บันทึก ประกาศและพจนานุกรม โดยแบ่งประเภทของเอกสารเป็น 2 ประเภท คือ

ประเภทที่ 1 เอกสารประเภทสารคดี ได้แก่ จดหมายเหตุ พงสาวดาร บันทึกและประกาศ ซึ่งต้องมีรายชื่ออยู่ในฐานข้อมูลระบบ world cat ซึ่งเป็นฐานข้อมูลที่รวบรวมทรัพยากรสารสนเทศของห้องสมุดทั่วโลก กำหนดขอบเขตการสืบค้นคือ จดหมายเหตุ พงสาวดาร บันทึก ประกาศ และสืบค้นในระหว่างวันที่ 1 มีนาคม – 30 มิถุนายน 2559 พบเอกสารจำแนกเป็น 2 สมัยใหญ่ ได้แก่

สมัยอยุธยา (สมัยอยุธยา – สมัยรัชกาลที่ 3) พบเอกสารจำนวน 9 เล่ม ได้แก่ บันทึกรายวันของออกพระวิสุทฐสุนทร (โกษาปาน), ประชุมจดหมายเหตุ สมัยอยุธยา ภาค 1, พระราชพงสาวดารกรุงธนบุรีฯ ฉบับหมอบลัดเลย์, พระราชพงสาวดารกรุงศรีอยุธยา ฉบับหลวงประเสริฐ, พระราชพงสาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1-3 ฉบับเจ้าพระยาทิพากรวงศ์ (จำ บุนนาค), พระราชพงสาวดารกรุงศรีอยุธยา ฉบับพันจันทนุมาศ (เจิม), พระราชพงสาวดารกรุงศรีอยุธยา ฉบับหลวงประเสริฐ

สมัยรัตนโกสินทร์ แบ่งเป็น 3 สมัยย่อย ได้แก่ สมัยรัตนโกสินทร์ยุครับอิทธิพลตะวันตก (รัชกาลที่ 4 – สมัยก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475) พบเอกสารจำนวน 12 เล่ม ได้แก่ จดหมายเหตุ ร.ศ. 112, จดหมายเหตุความทรงจำสมัยฝรั่งเศสยึดเมืองจันทบุรี, จดหมายเหตุเมื่อพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวสวรรคต, จดหมายเหตุระยะทางเสด็จพระราชดำเนินประพาสอินโดจีน พ.ศ. 2473, จดหมายเหตุรายวันของสมเด็จพระบรมราชปิตุลาธิบดินทร์ เจ้าฟ้ามหาจักรพรรดิ, จดหมายเหตุเรื่องเสด็จประพาสต้นในรัชกาลที่ 5 ครั้งแรกและครั้งหลัง, จดหมายเหตุเสด็จพระราช

คำเนิรประพาสทวีปยุโรป ครั้งที่ 2 ของนายพันเอกหม่อมมนเรนทรราชา, จดหมายเหตุเสด็จพระราชดำเนินประพาสประเทศมะลายู กันยายน – ตุลาคม พุทธศักราช 2467, ประชุมประกาศรัชกาลที่ 4, พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 5, พระราชพงศาวดารฉบับพระราชหัตถเลขา เล่ม 1, พระราชพงษาวดาร เล่ม 1 ฉบับพิมพ์ ร.ศ. 120

สมัยรัตนโกสินทร์ยุคหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 (หลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 – 2537) พบเอกสารจำนวน 12 เล่ม ได้แก่ จดหมายเหตุการปรับปรุงศาลหลักเมืองกรุงเทพมหานคร 2325-2525, จดหมายเหตุกิจกรรมของ ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ปีพุทธศักราช 2523, จดหมายเหตุของเสรีไทยฯ, จดหมายเหตุจากถนอมถึงคึกฤทธิ์ (ผ่านสัญญาและเสนีย์), จดหมายเหตุเสด็จพระราชดำเนินประพาสยุโรป พ.ศ. 2476-2477, ชีวิตลูกประดู่: บันทึกความทรงจำของพลเรือตรีแซน ปัจจุบันนนท์, บันทึก: บันทึกเรื่องราวไร้สาระชีวิต, บันทึกความทรงจำม.จ.หญิง จงจิตรถนอม ศิสกุล, บันทึกความทรงจำของข้าพเจ้า/ โชติ งามโกมุท, บันทึกความทรงจำของพระยาอนุรักษราชมณเฑียร (ก๊าด วัชรโรทัย), บันทึกทินกรณ์เล่มสุดท้าย, โลกมนุษย์: บทบันทึกการท่องเที่ยวชมโลก

สมัยรัตนโกสินทร์ยุคปัจจุบัน (พ.ศ. 2538-2558) พบเอกสารจำนวน 11 เล่ม ได้แก่ จดหมายเหตุกรุงเทพ, จดหมายเหตุพระราชพิธีกาญจนาภิเษก, บันทึกความทรงจำพ่ออึ้งคาร, บันทึก 1 ใน 13 กบฏรัฐธรรมนูญ, บันทึกน้ำใจไมตรี กรณีช่วยเหลือผู้ประสบภัยสึนามิ, บันทึก: ลุยยุโรป, บันทึกการเดินทางภูฐาน, บันทึกความทรงจำเมื่อภรรยาผมเป็นมะเร็ง, บันทึกแดนประหารคุกบางขวาง, บันทึกทางไกลไฟฝัน, บันทึกมหาอุทกภัย'54 “เอาไม่อยู่”

ประเภทที่ 2 พจนานุกรม ได้แก่ สมัยอยุธยาพบจำนวน 1 เล่มคือ A Dictionary of The Siamese Language / J. Caswell; copied and enlarged by J.H Chandler, สมัยรัตนโกสินทร์ยุครับอิทธิพลตะวันตก พบจำนวน 2 เล่มคือ

อักษราภิธานศัพท์และพจนานุกรม ร.ศ. 120, สมัยรัตนโกสินทร์ยุคหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 พบจำนวน 2 เล่มคือพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2493 และพ.ศ. 2525, สมัยรัตนโกสินทร์ยุคปัจจุบันพบจำนวน 2 เล่มคือพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 และพ.ศ. 2554

2. ด้านแนวคิด งานวิจัยนี้ศึกษาเฉพาะนามศัพท์ “ทนาย” ซึ่งมีความหมายเกี่ยวกับ “คน” เท่านั้นและมุ่งศึกษาข้อมูลจากเอกสารร้อยแก้ว ประเภทสารคดีเป็นหลัก ส่วนพจนานุกรมใช้

เครื่องมือประกอบการอธิบายความหมายของข้อมูลเท่านั้น เนื่องจากต้องอาศัยบริบทของข้อความ เป็นเครื่องช่วยในการตีความคำศัพท์

3. ด้านเวลา งานวิจัยนี้จำแนกสมัยออกเป็น 2 สมัยใหญ่ ได้แก่

3.1 สมัยอยุธยา (สมัยอยุธยา – สมัยรัชกาลที่ 3) ซึ่งใช้เกณฑ์ภาษาในการแบ่งสมัยตาม แนว Changkhwanyuen (1972: 7 - 10) เนื่องจากมีการจำแนกสมัยโดยคำนึงถึงธรรมชาติของภาษาที่มีการเปลี่ยนแปลงแบบค่อยเป็นค่อยไป ดังนั้นการพบความแตกต่างทางภาษามากย่อมสะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจนขึ้น ซึ่ง Changkhwanyuen (1972: 6 - 8) อธิบายว่า คนในสมัยอยุธยายังคงดำรงชีพมาจนถึงช่วงสมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1- 3 ย่อมใช้ภาษาสมัยอยุธยาคงเดิมเนื่องจากไม่พบความแตกต่างทางภาษาที่ชัดเจน โดยถือว่าสมัยอยุธยาสิ้นสุดในสมัยรัชกาลที่ 3 เนื่องจากสมัยรัชกาลที่ 4 พบอิทธิพลของตะวันตกผ่านการรับคำศัพท์ภาษาอังกฤษเข้าไปใช้ในภาษาไทยเป็นจำนวนมาก สอดคล้องกับ Prasithrathsint (2004: 191) ศึกษาเรื่อง วิวัฒนาการของการยืมคำและการบัญญัติศัพท์ ในสังคมไทย ซึ่งพบคำทับศัพท์ภาษาอังกฤษปนในภาษาไทยเริ่มต้นในช่วงสมัยรัชกาลที่ 4

3.2 สมัยรัตนโกสินทร์ แบ่งเป็น 3 ยุค ได้แก่

3.2.1 สมัยรัตนโกสินทร์ยุครับอิทธิพลตะวันตก (รัชกาลที่ 4 – สมัยก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475) ซึ่งใช้เกณฑ์การพบอิทธิพลจากตะวันตกในแง่ภาษาตามข้อค้นพบของ Prasithrathsint (2004: 191) เป็นเกณฑ์จุดเริ่มต้นสมัยคือ สมัยรัชกาลที่ 4 และใช้เกณฑ์การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 เป็นจุดสิ้นสุดสมัยเนื่องจาก การเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์เป็นระบอบประชาธิปไตยส่งผลให้ประชาชนมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นย่อมปรากฏการใช้คำใหม่เกิดขึ้นในภาษาเป็นจำนวนมาก

3.2.2 สมัยรัตนโกสินทร์ยุคหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 (หลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475–2537) ซึ่งใช้เกณฑ์การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 เป็นเกณฑ์จุดเริ่มต้นสมัยเนื่องจาก สมัยนี้เป็นยุคที่ก่อตั้งสำนักพิมพ์ หนังสือพิมพ์อย่างแพร่หลาย และกำหนดจุดสิ้นสุดสมัยคือ พ.ศ. 2537 เนื่องจากพบการใช้อินเทอร์เน็ตในเชิงพาณิชย์เมื่อพ.ศ. 2538 ซึ่งถือว่าเป็นเกณฑ์จุดเริ่มต้นในยุคถัดไป

3.2.3 สมัยรัตนโกสินทร์ยุคปัจจุบัน (พ.ศ. 2538-2558) ซึ่งใช้เกณฑ์การใช้อินเทอร์เน็ตในเชิงพาณิชย์ ดังที่ Koranantakoon (n.d.) เสนอว่า สมัยที่เริ่มใช้อินเทอร์เน็ตเชิงพาณิชย์

ในประเทศไทยคือ ปีพ.ศ. 2538 ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงใช้เกณฑ์พ.ศ. 2538 เป็นเกณฑ์จุดเริ่มต้นสมัย เนื่องจากการใช้อินเทอร์เน็ตแพร่หลายย่อมมีการสร้างนามศัพท์ “คน” ขึ้นเป็นจำนวนมาก

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้ศึกษาพัฒนาการนามศัพท์ “ทนาย” ตั้งแต่สมัยอยุธยาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. สืบค้นและสืบค้นเอกสารการวิจัย จากเอกสารร้อยแก้ว ประเภทสารคดีได้แก่ จดหมายเหตุ พงศาวดาร บันทึก ประกาศ รวมทั้งพจนานุกรม
2. เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับคำว่า “ทนาย” 1 คำต่อ 1 ความหมายและหน้าที่ของคำจากเอกสารร้อยแก้ว ประเภทสารคดีและพจนานุกรม โดยจำแนกข้อมูลแบ่งเป็นสมัย ซึ่งข้อมูลจากเอกสารโบราณที่ปรากฏในสมัยอยุธยาและสมัยรัตนโกสินทร์ยุครับอิทธิพลตะวันตก งานวิจัยนี้ใช้พจนานุกรมและสัมภาษณ์เกี่ยวกับความหมายของคำจากผู้รู้เป็นเครื่องมือในการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล
3. บันทึกข้อมูลลงในไมโครซอฟ เอกซ์เซล (Microsoft Excel) ซึ่งจำแนกเป็นสมัย และแต่ละสมัยจำแนกข้อมูลตามรายชื่อเอกสาร และตรวจทานความถูกต้องของข้อมูล
4. วิเคราะห์ข้อมูลนามศัพท์ “ทนาย” ในเชิงพัฒนาการตามแนวคิดการเปลี่ยนแปลงทางภาษา แบ่งเป็น 2 ด้านได้แก่ การเปลี่ยนแปลงด้านคำซึ่งวิเคราะห์ตามแนวคิดของ Chumnirokhasarn (1983) ในแง่การเพิ่มศัพท์และการสูญเสียศัพท์ และการเปลี่ยนแปลงด้านความหมายซึ่งวิเคราะห์ตามแนวคิดของ Bloomfield (1933) และ Chumnirokhasarn (1983) ในแง่การเปลี่ยนแปลงความหมายในลักษณะกว้างออก แคบเข้าและย้ายที่

ผลการวิจัย

พัฒนาการนามศัพท์ “ทนาย” พบคำปรากฏเป็นหลักฐานชัดเจนตั้งแต่สมัยอยุธยาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ โดยผลการวิจัยแบ่งเป็น 2 ประเภทได้แก่ ด้านคำและด้านความหมาย ดังนี้

1. ด้านคำ พบนามศัพท์ “ทนาย” ปรากฏคำใช้ในภาษาจำนวน 7 คำ ได้แก่ ทนาย ทนายคบ ทนายป็น ทนายเลือก ทนายเรือน ทนายความและทนายหน้าหอ แต่ผลการวิจัยพบนามศัพท์

“ทนาย” ปรากฏในเอกสารร้อยแก้ว ประเภทสารคดีจำนวน 6 คำ โดยไม่พบคำว่า ทนายหน้าหอ
จำเนกเป็นสมัยดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1

พัฒนาการนามศัพท์ “ทนาย” ในด้านคำ

คำ	สมัย	สมัยรัตนโกสินทร์		
	อยุธยา	รับอิทธิพล ต.ต.	หลังปกครอง 2475	ปัจจุบัน
ทนาย	✓	✓	✓	✓
ทนายคบ	✓	✗	✗	✗
ทนายปิ่น	✓	✗	✗	✗
ทนายเลือก	✓	✓	✗	✗
ทนายเรือน	✗	✓	✗	✗
ทนายความ	✗	✓	✓	✓

ตารางข้างต้นพบนามศัพท์ “ทนาย” ปรากฏการเปลี่ยนแปลงด้านคำแบ่งตามสมัยออกเป็น 2
สมัยดังนี้

1.1 สมัยอยุธยา พบการเปลี่ยนแปลงด้านคำ เฉพาะลักษณะการเพิ่มศัพท์ ซึ่งการเพิ่มศัพท์
คือ การสร้างศัพท์ขึ้นใหม่ในภาษาหรือการยืมคำ อันเนื่องมาจากสาเหตุต่างๆ อาทิ เกิดจากความคิด
และเทคโนโลยีใหม่ เกิดจากคำต้องห้าม เกิดความต้องการสิ่งแปลกใหม่ เป็นต้น (Chumnirokhasarn,
1983: 38-39) ผลการวิจัยนามศัพท์ “ทนาย” จำนวน 4 คำได้แก่ คำว่า ทนาย ทนายคบ ทนายปิ่น ทนาย
เลือก จำเนกเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่

1.1.1 คำที่สร้างขึ้นใหม่ในภาษา ผลการวิจัยพบจำนวน 1 คำคือคำว่า ทนาย ซึ่งเป็น
คำหลักของนามศัพท์ “ทนาย” ดังความว่า “ผ้ากระราชักให้หมื่นหมอราชบัณฑิต ให้เสมียนแลทนาย
ให้ไพร่สมกำลังโยมวัด 37 พับ” (The Board of Directors Published Documents (history, culture and
archaeology), Office of the Prime Minister, 1967: 62) ในที่นี้ ทนาย คือ เจ้าพนักงานหรือเจ้าหน้าที่
ประเภทหนึ่ง

1.1.2 คำที่ประกอบเป็นคำใหม่ เป็นการสร้างศัพท์ใหม่ด้วยการประกอบคำระหว่างคำหลักกับคำขยาย โดยคำหลักคือคำว่า ทนาย ผลการวิจัยพบจำนวน 3 คำคือ ทนายคบ ทนายป็น ทนายเลือก ดังตัวอย่างต่อไปนี้

1) คำว่า ทนายคบ เกิดจากการประกอบระหว่างคำว่า ทนาย กับ คบ มีความหมายว่า เจ้าพนักงานหรือเจ้าหน้าที่ทำหน้าที่ในการจุกคบไฟ ดังความว่า “เพลาคำให้ทนายคบ เอาคบเข้าปักประตูกำแพงแก้วประตูระเนียดแพงลับแลหน้าจานตามซ้ายตามขวา” (The Board of Directors Published Documents (history, culture and archaeology), Office of the Prime Minister, 1967: 88) ในที่นี้ ทนายคบ คือ เจ้าพนักงานหรือเจ้าหน้าที่ทำหน้าที่จุกคบไฟเพื่อให้แสงสว่างในเวลา กลางคืน

2) คำว่า ทนายป็น เกิดจากการประกอบระหว่างคำว่า ทนาย กับ ป็น ซึ่ง Weerapracak (2017) อธิบายว่า ทนายป็น คือ เจ้าพนักงานหรือเจ้าหน้าที่ทำหน้าที่เป็นพลป็น คอยส่ง ป็นให้กับเจ้านายหรือนาย ดังความว่า “หมู่ทนายป็นกลางช้างถือป็นนั่งบนหลังช้างกันทุกตัว แห่ไป หน้าช้างดังหลังช้างกัน” (Siri-itsaranan, 2010: 326) ในที่นี้ ทนายป็น คือ เจ้าพนักงานหรือเจ้าหน้าที่ ซึ่งเป็นพลป็นอยู่บนกลางหลังช้าง

3) คำว่า ทนายเลือก เกิดจากการประกอบระหว่างคำว่า ทนาย กับ เลือก มีความหมายว่า องค์รักษ์สำหรับพระเจ้าแผ่นดินมักคัดเลือกจากนักมวยหรือผู้มีวิชาต่อสู้ (The Royal Institute, 2013: 540) ซึ่ง Weerapracak (2017) อธิบายว่า ทนายเลือก เป็นเจ้าพนักงานหรือเจ้าหน้าที่ ภายในพระราชวังซึ่งเป็นคนที่มีความรู้ความสามารถในชั้นเชิงการรบการต่อสู้ โดยถูกคัดเลือกมาจาก คนที่มีความเก่งกาจซึ่งมักมาจากพวกมวย ดังความว่า “ได้หมีนผลาญผู้หนึ่งเป็นทนายเลือกใน พระราชวังหลวง รูปกายล่ำสันฝีมือกว่าพวกมวยสิ้นทั้งนั้น” (Noibunnaew, 2011: 211)

ทั้งนี้ นามศัพท์ “ทนาย” ที่ปรากฏการใช้คำสมัยอยุธยา พบข้อสังเกตว่า คำที่นำมาประกอบ ร่วมกับคำว่า ทนาย เพื่อชี้บ่งประเภทของทนาย จำแนกเป็น 2 ประเภทคือ คำเพื่อบอกหน้าที่ของ ทนาย ได้แก่ ทนายคบ ทนายป็น และคำเพื่อบอกที่มาของพฤติกรรม คือ ทนายเลือก

1.2 สมัยรัตนโกสินทร์ ปรากฏการเปลี่ยนแปลงด้านคำ 2 ลักษณะ คือ การเพิ่มศัพท์และการสูญศัพท์ โดยลักษณะแรก คือการเพิ่มศัพท์ ซึ่งพบเฉพาะลักษณะการประกอบเป็นคำใหม่จำนวน 2 คำ ได้แก่ ทนายเรือน ทนายความ ในสมัยรัตนโกสินทร์ยุคบริบทอิทธิพลตะวันตก ดังนี้

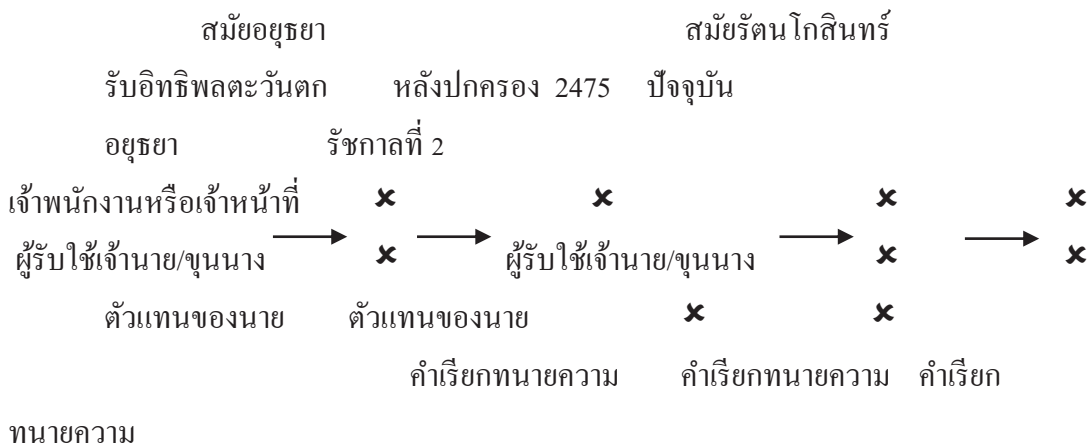
1.2.1 คำว่า ทนายเรือน เกิดจากการประกอบระหว่างคำว่า ทนาย กับ เรือน มีความหมายว่า ผู้รับใช้เจ้านายประจำเรือน ดังความว่า “แต่ผู้อื่นจับได้ก็ดี มีผู้มาร้องฟ้องเป็นสัจ ก็ให้ปรับไหมผู้เป็นนายบ่อนแลเจ้าของที่คนละ 10 ตำลึง ผู้ที่เล่นด้วยกันแลเจ้าของด้านนั้นคนละ 5 ตำลึง แลทนายเรือนคนละ 3 ตำลึงให้แก่ผู้จับได้” (H.M. King Chomklao, 2005: 27) และมีความหมายว่า พนักงานฝ่ายในมีหน้าที่ติดต่อกับส่วนต่าง ๆ ในพระราชวัง (The Royal Institute, 2013: 540) ดังความว่า “ให้ท้าวนาง จำศาลา จำด้าน ทนายเรือนโชนซึ่งเป็นพนักงานรักษาพระบรมราชวัง หมั่นตรวจตราดูแลให้รอบคอบจงเป็นนิจ” (H.M. King Chomklao, 2005: 27)

1.2.2 คำว่า ทนายความ เกิดจากการประกอบระหว่างคำว่า ทนาย กับ ความ มีความหมายว่า ผู้ว่าความแทน (Khun Samahanhitakhadee, 1931: 19) สอดคล้องกับ Weerapracak (2017) อธิบายเพิ่มเติมว่า ทนาย ในที่นี้คือ ตัวแทน และ ความ คือเรื่องราว ดังนั้นคำว่า ทนายความ คือ ตัวแทนสำหรับแก้ความเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ดังความว่า “การก็ยังปรากฏว่าได้มีการการพิเศษ ขุนณรงค์โยธิตนายความกับนายเนี่ยวอ้วนทนายความอีกคนหนึ่ง ได้สมัครเข้าทำงานกับฝ่ายฝรั่งเศสด้วยเหมือนกัน” (Luang Sakhornkotchaketra, 2009: 203)

ทั้งนี้คำเรียก “ทนาย” ที่ปรากฏการใช้คำสมัยรัตนโกสินทร์ยุครับอิทธิพลตะวันตก พบข้อสังเกตว่า คำที่นำมาประกอบร่วมกับคำว่า ทนาย เพื่อชี้บ่งประเภทของทนาย จำแนกเป็น 2 ประเภทคือ คำเพื่อบอกหน้าที่ของทนาย ได้แก่ ทนายความ และคำเพื่อบอกสถานที่ในการทำหน้าที่คือ ทนายเรือน

ลักษณะที่สอง คือการสูญศัพท์ พบว่านามศัพท์ “ทนาย” ปรากฏลักษณะการสูญศัพท์จำนวน 4 คำได้แก่คำว่า ทนายคบ ทนายป็น ทนายเรือน ทนายเลือก โดยคำว่า ทนายคบ กับ ทนายป็น ไม่พบการใช้คำในภาษาราชการตั้งแต่สมัยรัตนโกสินทร์ยุครับอิทธิพลตะวันตก ส่วนคำว่า ทนายเลือก กับ ทนายเรือน ไม่พบการใช้คำในภาษาราชการตั้งแต่สมัยรัตนโกสินทร์ยุคหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 นอกจากนี้ยังพบว่า นามศัพท์ “ทนาย” ปรากฏพัฒนาการของคำในลักษณะคงที่ กล่าวคือ คำซึ่งปรากฏใช้ในภาษาตั้งแต่สมัยอยุธยาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ ผลการวิจัยพบจำนวน 2 คำคือ ทนายและทนายความ

2. ด้านความหมาย ผลการวิจัยพบนามศัพท์ “ทนาย” ปรากฏการเปลี่ยนแปลงทางความหมาย จำนวน 1 คำคือคำว่า ทนาย ดังแผนภาพต่อไปนี้

แผนภาพข้างต้นพบการเปลี่ยนแปลงทางความหมายของคำว่า “ทนาย” แบ่งเป็น 2 ลักษณะได้แก่ ความหมายกว้างออกและความหมายย่ำที่ ดังนี้

1.1 ความหมายกว้างออก พบในลักษณะคำซึ่งเดิมมีความหมายจำนวนหนึ่ง สมัยต่อมาพบความหมายมีจำนวนเพิ่มขึ้นจากความหมายเดิม ผลการวิจัยพบคำว่า ทนาย แต่เดิมมีความหมายว่า เจ้าพนักงานหรือเจ้าหน้าที่และผู้รับใช้เจ้านาย ต่อมาปลายสมัยอยุธยา (รัชกาลที่ 2) ปรากฏความหมายเพิ่มขึ้นคือ ตัวแทนของนาย ดังตัวอย่างคำว่า ทนาย จำแนกตามความหมายดังนี้

1.1.1 ความหมายว่า เจ้าพนักงานหรือเจ้าหน้าที่ พบความหมายนี้เฉพาะสมัยอยุธยา ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“แลข้าพเจ้าราชทูต อุปทูต ตริทูตให้แพรเงินแก่สยามาแถมูยะคนละ 8 สอก ให้เงิน ทนายคนหนึ่ง 4 บาท ไพร่ 6 คน 6 บาท รวม 10 บาท” (The Board of Directors Published Documents (history, culture and archaeology), Office of the Prime Minister, 1967: 61)

ตัวอย่างข้างต้นพบคำว่า ทนาย เริ่มปรากฏในสมัยอยุธยามีความหมายว่า เจ้าพนักงานหรือเจ้าหน้าที่ ไม่พบการใช้ในภาษาในสมัยต่อมา โดย Weerapracak (2017) อธิบายว่า ทนาย ในสมัยอยุธยาหมายถึง เจ้าพนักงานหรือเจ้าหน้าที่ซึ่งถือว่าเป็นบรรดาศักดิ์ เพราะมีการกำหนดการรับค่าหัวเป็นจำนวนเงิน 4 บาท และมีตำแหน่งสูงกว่าไพร่

ความหมายที่เกี่ยวกับเจ้าพนักงานหรือเจ้าหน้าที่นี้ ถือว่าเป็นต้นเค้าทางความหมายของนามศัพท์ “ทนาย” ที่ปรากฏในสมัยอยุธยาคือคำว่า ทนายคบ ทนายปิ่นและทนายเลือก ซึ่งมีความหมายเพื่อใช้เรียกประเภทของ เจ้าพนักงาน กล่าวคือ ทนายคบ หมายถึงเจ้าพนักงานหรือเจ้าหน้าที่จุดคบไฟ , ทนายปิ่น หมายถึงเจ้าพนักงานหรือเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับปิ่น และทนายเลือก หมายถึง เจ้าพนักงานที่มีความเก่งกาจในเชิงต่อสู้ซึ่งสังกัดกรมทนายเลือก

1.1.2 ความหมายว่า ผู้รับใช้ขุนนางหรือเจ้านาย พบความหมายนี้ปรากฏในสมัยต่างๆ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

1) สมัยอยุธยา

“เจ้าพระยาสุรสงครามจึงใช้ทนายออกไปหาตัวพระยาวิไชยเณทร์ พระยาวิไชยเณทร์จึงว่าแก่ทนายว่า ท่านเขียนด้วยมือลบด้วยเท้าเล่า ครั้นมิเข้าไปก็จะโกรธ” (Siri-itsaranan, 2010: 330 - 331) ในที่นี้ ทนาย คือ ผู้รับใช้เจ้านาย

2) สมัยรัตนโกสินทร์ยุครับอิทธิพลตะวันตก

“เมื่อลงจากชิงช้าไปแล้ว ทนายก็ถือพัชนีพัดไปทั้งสองข้าง” (H.M. King Chomklao, 2005: 25) ในที่นี้ ทนาย คือ ผู้รับใช้เจ้านาย

ตัวอย่างคำว่า ทนาย ข้างต้นมีความหมายว่า คนรับใช้เจ้านาย ซึ่ง Weerapracak (2017) อธิบายว่า ทนายมิได้หมายถึง คนรับใช้ในความหมายว่า บ่าว เป็นเพียงลักษณะพฤติกรรมการทำงานที่คล้ายกับบ่าว เนื่องจาก ทนายเป็นเจ้าพนักงานประเภทหนึ่งที่สังกัดอยู่กับเจ้านาย ซึ่งหากเทียบลักษณะการทำงานที่ของทนายเทียบได้กับพลทหาร ซึ่งมีหน้าที่รับใช้นายทหารตามแต่นายเป็นผู้สั่งการเท่านั้น

1.1.3 ความหมายว่า ตัวแทนของเจ้านาย พบความหมายนี้ปรากฏปลายสมัยอยุธยาช่วงสมัยรัชกาลที่ 2 โดยเป็นความหมายที่เพิ่มขึ้นเป็นอีกความหมายหนึ่งเพิ่มเติมจากสมัยอยุธยา ดังตัวอย่างแบ่งเป็นสมัยต่อไปนี้

1) สมัยอยุธยา (รัชกาลที่ 2 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์)

“นายกองทนายพระสิงห์รับตราไป” (Archives of King Rama 2 in 2352 - 2354 B.E., 1970: 45) ในที่นี้ ทนาย หมายถึง ตัวแทนของนายซึ่งเป็นตัวแทนในการรับตราซึ่งได้รับพระราชทานจากพระเจ้าแผ่นดิน

2) สมัยรัตนโกสินทร์ยุครับอิทธิพลตะวันตก

“แต่เรียกทนายของขุนนางมาให้มีตราการเกาะกุมเร่งรัดชำระเอาว่ากล่าวโดยสมควรแก่ความแผ่นดินเมือง” (H.M. King Chomklao, 2005: 166)

ในที่นี้ Weerapracak (2017) อธิบายว่า ทนาย หมายถึง ผู้ที่ทำหน้าที่แทนนาย หรือเป็นตัวแทนของนาย สอดคล้องกับกฤษฎา บุญยสมิต ได้อธิบายความหมายเพิ่มเติมในเชิงอรรถของคำว่า ทนาย ในกฎหมายตราสามดวง: พระทำนุว่า “ทนาย น่าจะหมายถึง ตัวแทนหรือผู้กระทำการว่าต่างแก่แทนมูลนายที่มีศักดินาตั้งแต่ 400 ไร่ขึ้นไปซึ่งเป็นโจทก์หรือจำเลย” (The Royal Institute, 2010: 186) ประกอบกับ Phayakharanont (2017) อธิบายว่า คำว่า ทนาย สะท้อนระบบการปกครองอย่างหนึ่งคือ ทนายทำหน้าที่เป็นผู้แก้ต่างแทนนาย โดยโบราณประเพณี ผู้เป็นทนายจะเป็นผู้ดำเนินการแทนนายทุกประการ เช่น หากนายมีคดีความ ทนายต้องเป็นผู้ทำหน้าที่แก้ต่างและได้รับโทษแทน ดังนั้นคำว่า ทนาย ในที่นี้จึงหมายถึง ตัวแทนของนาย ผู้ซึ่งถูกตราการจับกุมตัวมาชำระความแทนนาย

1.2 ความหมายย้ายที่ กล่าวคือคำซึ่งเดิมมีความหมายอย่างหนึ่ง สมัยต่อมาปรากฏความหมายอีกอย่างหนึ่ง ผลการวิจัยพบคำว่า ทนาย ซึ่งเดิมมีความหมายว่า เจ้าพนักงานหรือเจ้าหน้าที่ผู้รับใช้เจ้านายหรือตัวแทนนาย ต่อมาสมัยรัตนโกสินทร์ยุครับอิทธิพลตะวันตก เกิดความหมายย้ายที่ไปหมายถึง ผู้ซึ่งกฎหมายให้มีอำนาจหน้าที่ว่าต่างแก้ต่างแทนคู่ความในคดี (The Royal Institute, 2013: 540) ดังตัวอย่างแบ่งเป็นสมัยต่าง ๆ ต่อไปนี้

1.2.1 สมัยรัตนโกสินทร์ยุครับอิทธิพลตะวันตก

“กฎหมายไทยในสมัยนั้น ภรรยาจะหย่าสามีเพราะสตรีอื่นใดไม่ได้ แต่สามีจะหย่าภรรยาเพราะผู้ชายอื่นได้ เมื่อเช่นนั้นก็ต้องหย่าโดยวิธีการยินยอมทั้งสองฝ่าย แม้มีทนายอังกฤษ มร. ไรท์ ส่วนทนายของพ่อนั้น คือเสด็จปู่สวัสดิ์ เมื่อตกลงหย่ากันแล้วก็มีเรื่องเงินรายจ่ายของแม่” (H.R.H. Prince Chulachakrabongse, 1988: 138) ในที่นี้ ทนาย คือ ผู้ว่าความหรือแก้ต่างแทนคู่ความในคดี

1.2.2 สมัยรัตนโกสินทร์ยุคหลังเปลี่ยนการปกครอง พ.ศ. 2475

“การไปจ้างทนายเช่นที่เขาแนะนำต้องเสียเงินมาก ข้าพเจ้าก็ไม่เห็นด้วย” (Phra Pisan-sukhumvit, 1979: 306) ในที่นี้ ทนาย คือ ผู้ว่าความหรือแก้ต่างแทนคู่ความในคดี

อภิปรายผล

งานวิจัยนี้พบนามศัพท์ “ทนาย” จำนวน 7 คำแต่นำมาศึกษาวิจัยเพียง 6 คำ โดยไม่ศึกษาคำว่า “ทนายหน้าหอ” เนื่องจากไม่พบคำศัพท์นี้ในเอกสารร้อยแก้ว ประเภทสารคดี ซึ่งถือเป็นเอกสารหลักในการศึกษาวิจัยเพราะการตีความหมายของคำต้องอาศัยบริบทของข้อความ แต่คำดังกล่าวพบข้อมูลปรากฏเฉพาะในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525, พ.ศ. 2542 และพ.ศ. 2554 ซึ่งเป็นเอกสารที่รวบรวมคำตั้งแต่สมัยอดีตจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์จากเอกสารทุกประเภทย่อมพบการใช้คำว่า ทนายหน้าหอ ซึ่งมีความหมายว่า “(ปาก) หัวหน้าคนรับใช้ที่ใช้อย่างหน้าออกตา, ผู้รับหน้าแทนนาย” (The Royal Institute, 2013: 540) เหตุที่งานวิจัยนี้ไม่พบข้อมูลอาจเป็นเพราะคำว่า “ทนายหน้าหอ” เป็นภาษาพูดเฉพาะคนบางกลุ่มจึงไม่มีการบันทึกในเอกสารประเภทสารคดี ซึ่งมักเป็นเอกสารราชการ

อีกทั้งประเด็นเกี่ยวกับความหมายพบคำว่า “ทนาย” ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ปรากฏจำนวน 3 ความหมายได้แก่ ผู้รับใช้ของนาย, ตัวแทนของนาย และคำเรียกทนายความอย่างสั้นนั้น ผลการวิจัยพบการอธิบายความหมายของคำว่า “ทนาย” ไม่ครอบคลุมทุกประเด็นเนื่องจากคำว่า “ทนาย” ยังพบในความหมายว่า เจ้าพนักงานหรือเจ้าหน้าที่ (Weerapracak, 2017) ดังตัวอย่างในบริบทของข้อความว่า “ให้เงินทนายคนหนึ่ง 4 บาท” (The Board of Directors Published Documents (history, culture and archaeology), Office of the Prime Minister, 1967: 61) และนามศัพท์ “ทนาย” ประเภทย่อยคือ ทนายคบ ทนายปิ่น

ทั้งคำว่า “ทนาย” ในความหมายว่า คนรับใช้ของนาย ดังที่ปรากฏในการนิยามความหมายในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ว่า “คนรับใช้ของนาย” (The Royal Institute, 2013: 450) และพจนานุกรมต่าง ๆ เช่น พจนานุกรมฉบับ Caswell ว่า “ทนายเป็นชื่อแห่งบ่าวขุนนางพวกหนึ่ง” (Caswell, 2001: 376) หรืออักษราภิธาน-ศรียะว่า “ทะนาย, นายรอง, คนใช้ขุนนาง เป็นชื่อคนรับใช้พวกขุนนางนั้น” (Bradley, 1971: 290) ซึ่งงานวิจัยนี้พบว่า หากตีความโดยอาศัยความหมายจากพจนานุกรมเพียงอย่างเดียวหรือบริบทจากเอกสารจำนวนไม่มากย่อมเกิดความสับสนต่อความเข้าใจด้วยอาจเข้าใจว่า “ทนาย” มีสถานะเดียวกับ บ่าวหรือคนรับใช้ ซึ่ง Weerapracak (2017) อธิบายว่าทนาย เป็นเจ้าพนักงานหรือเจ้าหน้าที่สังกัดมูลนาย และมีศักดิ์สูงกว่าบ่าวในบ้าน โดยควรเทียบกับสถานะของพลทหารที่อยู่ภายใต้การควบคุมของนายทหารประจำหน่วยงานที่สังกัดซึ่ง

ต้องปฏิบัติตามคำสั่งนาย เหตุนี้ในการตีความภาษาต้องศึกษาจากบริบททางสังคมในช่วงสมัยนั้นประกอบด้วย

นอกจากนี้คำว่า “ทนาย” ในความหมายว่า คำที่ใช้เรียกทนายความอย่างสั้น ถือว่าเป็นคนละความหมายกับคำว่า “ทนาย” ในความหมายว่า เจ้าพนักงานหรือเจ้าหน้าที่ ผู้รับใช้ของนายและตัวแทนของนาย เพราะความหมายในประเด็นที่สองพบความหมายเป็นไปในทางเดียวกันคือ คำที่ใช้เรียกเจ้าพนักงานหรือเจ้าหน้าที่ในสังกัดมูลนาย ประกอบกับผลการวิจัยพบการเปลี่ยนแปลงความหมายของคำว่า “ทนาย” ในลักษณะย้ายที่เนื่องจากความหมายเดิมเกิดการสูญความหมายขึ้นในสมัยรัตนโกสินทร์ยุครับอิทธิพลตะวันตก และนามศัพท์ “ทนาย” ประเภทย่อยอื่น อาทิ ทนายคบทนายปิ่น ทนายเลือก ทนายเรือน เกิดการสูญศัพท์ในสมัยรัตนโกสินทร์ยุครับอิทธิพลตะวันตก ดังนั้นจึงพบการใช้คำว่า “ทนาย” ในบริบทความหมายอื่นคือ ใช้เป็นคำเรียกทนายความอย่างสั้นแทนที่ สอดคล้องกับแนวคิดที่ว่า ภาษายืดหยุ่น “หนึ่งรูปหนึ่งความหมาย” เมื่อมีคำใช้ร่วมกับอีกคำหนึ่งจนบ่อยครั้ง ย่อมเกิดการให้ความหมายต่างไปจากเดิมบ้างหรือหรือมีความหมายแทนที่อีกคำหนึ่งได้ (Kullavanijaya, 2005: 429, Pingkarawat, 2008: 92) เหตุนี้คำว่า “ทนาย” ในความหมายนี้จึงมีการแทนที่ความหมายได้เพราะเป็นคำตัดจากคำว่า ทนายความ ซึ่งถือว่าเป็นคำลูกกลุ่มหรือคำประเภทย่อยของคำว่า ทนาย ในความหมายเดิม

ข้อเสนอแนะ

งานวิจัยนี้พบข้อสังเกตว่า การอธิบายความหมายของนามศัพท์ “ทนาย” ที่ปรากฏในพจนานุกรมยังไม่ครอบคลุมทุกประเด็นควรศึกษาจากเอกสารที่ปรากฏในแต่ละสมัยเป็นหลักเพื่ออาศัยการตีความจากบริบทของข้อความในการอธิบายความหมายของคำได้ถูกต้องและชัดเจน ส่วนพจนานุกรมเป็นเพียงเครื่องมือช่วยประกอบการอธิบายคำให้สมบูรณ์ขึ้นเท่านั้น

อีกทั้งยังพบว่า หากศึกษานามศัพท์ “คน” ประเภทย่อยอื่น เช่น คำบอกเพศ คำบอกอาชีพ คำเรียกญาติ ควรศึกษาในเชิงพัฒนาการเพื่อให้ทราบที่มาของการปรากฏคำและความหมายรวมทั้งอาจทำให้เห็นภาพสะท้อนหรือมุมมองความคิดของคนต่างสมัยกันได้อย่างชัดเจนขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กองแก้ว วีระประจักษ์. (2560, กุมภาพันธ์ 1). ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านอักษรศาสตร์ (ภาษา เอกสารและหนังสือ). สัมภาษณ์.
- คณะกรรมการจัดพิมพ์เอกสารทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม โบราณคดี สำนักงานกฤษฎามนตรี. (2510). *ประชุมจดหมายเหตุ สมัยอยุธยา ภาค 1*. ม.ป.ท.
- จดหมายเหตุรัชกาลที่ 2 จ.ศ. 1171 – 1173. (2513). พระนคร: มูลนิธิพระบรมราชานุสรณ์ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยในพระบรมราชูปถัมภ์.
- จอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. (2548). *รวมพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเรื่องประชุมประกาศรัชกาลที่ 4*. กรุงเทพฯ: องค์การตำราศรตสภา.
- จุลจักรพงษ์, พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้า. (2531). *เกิดวังปารุสก์ สมัย สมบูรณาญาสิทธิราชย์* (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: พิษณุโลกการพิมพ์.
- จุลทัศน์ พยาฆรานนท์. (2560, กุมภาพันธ์ 2). ราชบัณฑิต. สัมภาษณ์.
- คุชฎีพร ชำนิโรคนานต์. (2526). *ภาษาศาสตร์เชิงประวัติและภาษาไทยเปรียบเทียบ*. ม.ป.ท.
- แดนปีช แบรดเลย์. (2514). *หนังสืออักษราภิธานศรับท์ = Dictionary of the Siamese Language*. พระนคร: องค์การคำของคุรุสภา.
- ทวีศักดิ์ กอนันต์กุล. (ม.ป.ป.) *ความก้าวหน้าของอินเทอร์เน็ตในประเทศไทย*. ค้นเมื่อ 4 พฤศจิกายน 2558 จาก <http://www.nectec.or.th/users/htk/milestones-th.html>
- น้ำทิพย์ ภิงคารวัฒน์. (2551). *การเปลี่ยนแปลงของภาษา: ภาษาอังกฤษผ่านกาลเวลา* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปราณี กุลละวณิชย์. (2548). *การเปลี่ยนแปลงของภาษา*. ใน *มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, เอกสารประกอบการสอนชุดวิชาภาษาไทย 3*. (หน้า 429). นนทบุรี: สำนักพิมพ์หาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ปรีชา ช้างขวัญยืน. (2515). *การใช้ภาษาร้อยแก้วในภาษาไทยสมัยอยุธยา*. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- พิศาลสุขุมวิท (ประสพ สุขุม), พระ. (2522). *จดหมายเหตุของเสรีไทยเกี่ยวกับปฏิบัติการในแอนดี นิวเดลีและสหรัฐอเมริกา ระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ไทยเกษม.
- รวี สิริอิสสระนันท์ (บรรณาธิการ). (2553). *พระราชพงสาวดารกรุงศรีอยุธยาฉบับพันจันทนุมาศ (เจิม) และเอกสารอื่น*. นนทบุรี: ศรีปัญญา.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2553). *กฎหมายตราสามดวง: พระทำนูน*. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- _____. (2556). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- ศรีนิล น้อยบุญแนว (บรรณาธิการ). (2554). *พระราชพงสาวดารกรุงธนบุรี แผ่นดินสมเด็จพระบรมราชาที่ 4 (สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช) ฉบับหมอบลัดเลย์ (พิมพ์ครั้งที่ 4)*. กรุงเทพฯ: โฉมิต.
- สมาหารหิตะคดี, ชุน. (2474). *พจนานุกรมกฎหมาย*. พระนคร: โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร.
- สาครชเขต (ป. สาคริกานนท์), หลวง. (2552). *จดหมายเหตุความทรงจำสมัยฝรั่งเศสยึดเมืองจันทบุรี ตั้งแต่พ.ศ. 2436 ถึงพ.ศ. 2447 (พิมพ์ครั้งที่ 3)*. นนทบุรี: ศรีปัญญา.
- อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2547, มกราคม-มิถุนายน). วิวัฒนาการของการยืมคำและการบัญญัติศัพท์ในสังคมไทย. *วารสารอักษรศาสตร์* 33 (1): 191.
- Bloomfield, L. (1933). *Language*. New York: H. Holt and Company.
- Caswell, J. (2544). *A Dictionary of the Siamese language/by J. Caswell; copied and enlarged by J.H Chandler*. Bangkok, Chulalongkorn University Press.

Translated Thai Reference

- Archives of King Rama 2 in 2352 - 2354 B.E.* (1970). Phanakhon: Memorial Foundation of His Majesty King Rama 2 under the Royal Patronage. [in Thai]

- Bradley, D. B. (1971). *Dictionary of the Siamese language*. Phanakhon: Business Organization of the Office of the Teachers's Council. [in Thai]
- Changkhwanyuen, P. (1972). *Thai pros usage in the Ayudhya period*. Master of Arts Thesis in Thai Language, Graduate School, Chulalongkorn University. [in Thai]
- Chomklao, H.M. King. (2005). *King Mongkut's literary works: The Proclamations of King Rama 4*. Bangkok: Business Organization of the Office of the Teachers's Council. [in Thai]
- Chulachakrabongse, H.R.H. Prince. (1988). *Born at Parusakawan in the period of the absolute monarchy* (10th ed.). Bangkok: Phitsanulok Press. [in Thai]
- Chumnirokhasarn, D. (1983). *Historical linguistics and comparative Thai language*. n.p. [in Thai]
- Koranantakoon, T. (n.d.). *The Development of Internet in Thailand*. Cited 2015, November 4 from <http://www.nectec.or.th/users/htk/milestones-th.html> [in Thai]
- Kullavanijaya, P. (2005). Language change. In Sukhothaithammathirat University, *Thai language 3*. (p. 429). Nonthaburi: Sukhothaithammathirat University Press. [in Thai]
- Noibunnaew, S. (Ed.) (2011). *Dhonburi chronicles of Bradley during the reigns of King Dhonburi* (4th ed.). Bangkok: Khosit. [in Thai]
- Phayakharanont, C. (2017, February 2). Member of the Royal Institute. Interview. [in Thai]
- Pingkarawat, N. (2008). *Change of language: English through time*. (2nd ed.). Bangkok: The Academic Dissemination Project, Faculty of Arts, Chulalongkorn University. [in Thai]

- Pisansukhumvit, Phra. (1979). *Archives of operation of free -Thai movement in Candi, New Delhi and United State during the World War 2*. Bangkok: Thaikhasem Press. [in Thai]
- Prasithrathsint, A. (2004, January-June). The development of borrowing and coining terms in Thai society. In *Journal of Arts*. 33(1): 191. [in Thai]
- Sakhornkotchaketra, Luang. (2009). *Memories of the period of France occupied Chanthaburi during 2436 B.E. - 2447 B.E.* (3rd ed.). Nonthaburi: Sripanya. [in Thai]
- Samahanhitakhadee, Khun. (1931). *Dictionary of law*. Phanakhon: Sophonphiphanthanakorn Press. [in Thai]
- Siri-itsaranan, R. (Ed.) (2010). *The Ayutthaya chronicles of Panchanthanumart (Jerm) and others*. Nonthaburi: Sripanya. [in Thai]
- The Board of Directors Published Documents (history, culture and archaeology), Office of the Prime Minister. (1967). *Ayutthaya archival document Vol. 1*. n.p. [in Thai]
- The Royal Institute. (2010). *The code of three great seals: Phathamnoon*. Bangkok: The Royal Institute. [in Thai]
- The Royal Institute. (2013). *Royal Institute Dictionary in 2011*. (2nd ed.). Bangkok: The Royal Institute. [in Thai]
- Weerapracak, K. (2017, February 1). *Specialists of arts (language, documents and books)*. Interview. [in Thai]

ผู้เขียน

นางสาวณัฐวรรณ ชั่งใจ

สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์

มหาวิทยาลัยรามคำแหง เลขที่ 2086 ถ. รามคำแหง แขวงหัวหมาก

เขตบางกะปิ กรุงเทพฯ

10240 โทรศัพท์: 02-3108022

โทรศัพท์: 086-7725036 อีเมล: najajoob44@gmail.com

Author

Miss Nattawan Changjai

Thai Language Program, Faculty of Humanities

Ramkhamhaeng University 2086 Ramkhamhaeng Rd., Huamark Subdistrict,

Bangkapi District, Bangkok 10240

Fax: 02-3108022 Tel: 086-7725036 E-mail: najajoob44@gmail.com